

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry kiittää mahdollisuudesta lausua lakiluonnokseen. Pidämme erittäin tärkeänä, että hyvin ongelmallisen lain muutostyö on aloitettu ja monia ihmisoikeuksien vastaisia pykäläiä korjataan. Erityisen tärkeänä pidämme, että jatkossa lain myötä juridisen sukupuolimerkinnän korjaaminen ei vaadi todistusta lisääntymiskyvyttömyydestä ja että sukupuolen vahvistamiseen riittää hakijan oma selvitys.

Katsomme kuitenkin, että lapsen edun toteutumisen kannalta lakiluonnoksen suurin puute on se, ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen ole mahdollista alaikäisille. Useiden selvitysten mukaan sateenkaarinuoret kohtaavat syrjintää ja kiusaamista, jotka altistavat esimerkiksi mielenterveysongelmille. Alaikäisillä on oltava todellinen mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasonsa mukaisesti, ja juridisen sukupuolen korjaaminen osana sosiaalista transitiota lisää tutkitusti translasten ja -nuorten hyvinvointia.

OSKU vaatii, että uudessa translaissa toteutuvat suositusten mukaisesti myös lapsen oikeudet. Sukupuolta vastaavat henkilöpaperit ja mahdollisuus tulla kohdatuksi sukupuolensa mukaisesti kuuluvat myös alaikäiselle itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Translapsilla ja -nuorilla on oltava mahdollisuus elää elämää ilman väärinsukupuolittamista, ja ulottamalla sukupuolen juridinen vahvistaminen myös alaikäisille vahvistetaan hyvinvointia sekä vähennetään syrjintää.

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetystä muodostaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

OSKU katsoo, että hakemusmenettely ei ole optimaalisin vaihtoehto yksilön itsemääräämisoikeuden toteutumisen kannalta, vaan siirtää valtaa päätöksenteosta ulkopuoliselle taholle. Lisäksi 30 vuorokauden aika on kohtuuttoman pitkä. Katsomme, että sukupuolen vahvistaminen tulisi tehdä

omalla ilmoituksella ilman erillisiä, myös viranomaisiakin kuormittavia prosesseja. Kriittikki ilmoittamisprosessia kohtaan perustuen mahdolliseen haluun vaihtaa takaisin ilmoitusta on heikosti perusteltu ja sisältää vahingollisen ajatuksen siitä, että transsukupuolisuus olisi impulsiivisuuteen ja harkitsemattomuuteen perustuvaa.

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

OSKU pitää erityisen tärkeänä, että mikään lainsäädäntö ei mahdollista henkilöiden väärinsukupuolittamista tai epäasiallista kohtelua ja tämä huomioidaan myös entistä paremmin uusia lakeja valmisteltaessa.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

-

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

-

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

-

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

-

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

OSKU painottaa, että tässä lakiluonnoksessa ei ole huomioitu riittävällä tavalla lasten oikeuksien toteutumista, vaikka sitä on painotettu myös erillisessä selvityksessä. Lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseksi on lakiluonnosta muokattava niin, että myös alaikäisten on mahdollista vahvistaa sukupuolen juridinen muutos.

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Rajala Eemeli
Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry

Holsti Emma
Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry